

Տարեկան 10 րուբլի վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր. 50 կ. ամիսը՝ 5 կոպեկ

Խմբագրությունը գտնվում է Տիֆլիսում, Ռեդակցիոն «Որ-Դար»-ի մոտ

Խմբագրությունը գտնվում է Տիֆլիսում, Ռեդակցիոն «Որ-Դար»-ի մոտ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 5-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԳ. ՄԵՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

ԳԵՆԵՐԱԼԱԾԱՅՆԵՒ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ

Կ. Ս. Մ.

ԿԱՏԵՐԻՆ ՀՈՎԱՐԴ

Դրամա 5 գործ., հեղ. Ա. Գիւմարի

Մասնակցում են՝ տ. տ. Սերանուշ, Ջաբել, Մելիքեան, օր. Ա. Լամադեան, պ. պ. Պետրոսեան, Աբելեան, Արուստ, Աբրահամեան, Պարոն-Սարգսեան և Յարուսթինեան:

ՏԵՂԵՐԻ ԳԻՆԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ Է

Տոմսակները ծախվում են թատրոնի կառույցում սեպտեմբերի 3-ից սկսած, առաւօտեան 10-ից մինչև 2-ը:

Սկզբը 7½ ժամին

Բացում է արդեն 28 ներկայացման համար 10 % զիջումով: Դրուել կարելի է պ. Տէր-Սարգսեանի մագաղանում, Դրովցովայա փողոցի վրայ:

(205)

2—2

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Սեպտեմբերի 1-ից մինչև տարուայ վերջը «Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրուում և վճարում են 4 ր. 50 կ.

ԽՈՎԱՆԻՍԻՆԻՆ

Հայոց զինամասնական խմբի արտադրող Ներկայացման տարվա Քրոնիկան: Կարելի է Մասնախոսություն:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

Քաղաքական: Քաղաքական լուրեր:

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԳ. ՄԵՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

1879-1882 թվականների Հայոց

թատրոնի փառաւոր շրջանից լե-

տոյ, որի նմանը մեր թատրոնի 30

տարուայ պատմութեան մէջ եր-

բէք չի եղել և գուցէ շուտով էլ

չլինի, — Հայոց բեմը մի անգամից

ընկաւ, քայքայուեց: Մեր բեմի այդ

տարած զրուծիւնը տեւեց ամբողջ

ինչը տարի: Ինչը տարի ժամանակը

քիչ չէ, որպէս զի Հայոց թատ-

րոնի յիշատակն իսպառ ջնջուե-

մեր հասարակութեան յիշողու-

թիւնից, եթէ մեր որբացած դե-

միւնէ այստեղ էր տուել Մնացին ու-

ռած և սկսեցին այդտեղ ձի հարցնել:

Եւ այդպէս որ ձի չկայ, ինչ մտնում է,

այդպէս պարտաւոր արին 3 մանկէ

էլ փող տուին, որ տեղ հասցնեմ, նա-

ւորակին էլ ջոկ ասաց, ու մեր մալա-

դիներէ խօսքը չկորցնել, տարայ տեղ

հասցրին, — պատմում էր մի ուրիշը:

— Եւ հէ՛, Եւ ամեն ինչ լինում էր անց

է կացել: Մէկ էլ օրը 2 կիւրի տարայ

նրանց բաժնէն զուտեցին միջին վեր էր

ընկել կամոց վեր կալայ դրի ջեր, երբ

որ վեր եկան ու գնացին օթաւ, եւ

զառնալիս ժողով անեմ, որ միջին 10

մանկէ կար. թէ որ չէր հաւատում

հրէս այ, զրպանից հանելով ցոյց տու-

եց մի երբորդը:

— Ասում են, Յեւանցը, որ 100,000

մանկէ փող ունի բանկումը ու հիմի

էլ ամեն բանի խաղէին է, որ իւր

հեջիլի վախճողը ըզհնց բանի է

աւտո եկել Յեւայ տեղը եւ զա-

ռել շատ խնդրել աղաչել, պաղա-

տել, բայց նա՛ եկեղեցին մտել օր-

թում է կրիլ, որ ինքը բանից խա-

բար չի, ու աղաչելով պնդան փողը

տակով է արել Յեւայ այդ փողով

զուրան է զրել Եւրոպաց արել ու հիմի

այնքան որ կարողութիւն ունի հայն

այդ վախճանից է — ասում էր մի

լատանները մի կողմից և թատե-
րաւերները միւս կողմից այդ եր-
կար ժամանակուայ ընթացքում ի-
րենց տուած հատ ու կենտ ներ-
կայացումներով այսպէս թէ այնչ
պէս կենդանի չպահէին Հայոց
թատրոնի յիշատակը հասարակու-
թեան մէջ և բեմը չպահպանէին
վերջնական անկումից: Մեր դե-
րասանների և թատերաւերների
այդ շնորհակալութեան արժանի
գործին իւր կարողացածին չափ
նպաստեց և մեր մամուլը, շարու-
նակ լիշեցնելով ձեռնհաս մարդ-
կանց և հասարակութեանը, որ
անհրաժեշտ կարեւոր է Հայոց
թատրոնի գործը ոտի կանգնեցնել,
անհրաժեշտ կարեւոր՝ որովհետեւ
թատրոնը մի հասարակութեան,
մի ազգի զարգացման և ինքնա-
ճանաչութեան գործում միւս ա-
մենագործը փակտորներից — ու-
սումանարանից, մամուլից և զրա-
կանութիւնից պակաս տեղ չէ բռն-
ում:

Ամբողջ ինչը տարուայ ընթաց-
քում Հայոց կանոնաւոր ներկա-
յացումների բացակայութիւնը այս-
օր զգալ է տալիս իւր հասցրած
վնասները: — Հին դերասաններից ո-
մանք ճարահատեալ հեռացել են
բեմից և մասնաւոր պարագայում
են ձեռք բերել. միւս դերասան-
ները, որոնք չեն հեռացել բեմից,
առանց ղեկավարի մնալով՝ մեծ
մասամբ մի նշանաւոր առաջա-
դիմութիւն չեն գործել իրենց
բեմական արուեստի մէջ. աչքի
ընկնող նոր դերասաններ էլ չեն ա-
ռաջացել. բեմական զբաղանու-
թիւնը մնացել է նոյնը, կամ հա-

չորբորդը:

— Ե՛, Սարայ ջան, Էդ թատր լիս
մեր վրայ հարաւ երբ վեր կը գա-
հիմի բոլոր պրիմալիթը խեղճացել են:
Էն թատր Մոսկովի շաւառներ ունին,
որ փող չէ՛ նրանց միջեցը ջուր էլ չի
վեր թափել:

— Եւ փող հօ չառադանից՝ չի վեր
ընկել նրա ջրեցնէ վեր ընկել զաւա-
միջիցը:

Այս ամենը մեր Սարգիսը անգիր էր
անում: Արդէն իրենց նոր ընկեր, ա-
մենքն էլ Սարգիսն սովորեցնում էին
ձիւրը լծել կապել, հազցնել և այլն
այլն:

Բայց Սարգիսը մի անգամ, երբ գեռ
2 շարաթ էր, որ պոստի կառապանու-
թեան պաշտօնի մէջ էր մտել, գնալու
ժամանակ ձիւրի կրասանակները լա-
ւաշակելով, սալակը մի անպիտան տե-
ղում շուռ տուեց և քիչ էր մնում, որ
ինչն էլ ուղեւորներն էլ ջարդ ու փշուր
լինէին, բայց բարեբախտաբար ինքն
հարաւաններ ւսանալով կարողացան նո-
րից շարունակել իրենց ճանապարհը:
Միայն ուղեւորներից մէկը ճանապարհին
պատահած անցքի մասին լաճորդ կայա-
րանում «Калобная Книга»-ի մէջ
կայարանը պահողի դէմ գանգատ գրեց,
որի համար կայարան պահողը ստիպու-

մարեա նոյնը, ինչ որ արժանալի-
շատակ ժամանակներումն էր, և
վերջապէս՝ Թիֆլիսի հասարակու-
թիւնը, բուն թիֆլիսցիները, չու-
նենալով կանոնաւոր հայկական
բեմ, զուրկ են մնացել և մարենի
լեզուի տարածմանը նպաստող
գործոնների մէկից, քանի որ
թատրոնի նպատակներից մէկն էլ
լեզուն ժողովրդի մէջ զարգացնել
ու տարածելն է:

Սակայն վնասը դրանով չէ վեր-
ջանում. ամբողջ ինչը տարի
Հայոց կանոնաւոր ներկայացում-
ներ չլինելու միջոցին Թիֆ-
լիսում ծաղկում էր երաժշտու-
թիւնը — օպերան և օպերետը, որ
մեր հասարակութեան մի մա-
սի զբաղիչ առարկան դառնա-
լով, նրան սառեցրեց իւր աղ-
քատ և անշուք բեմից, Հայ
դերասանի Հայոց բեմից արտասա-
նած հայերէն խօսքերից...

Հայոց թատրոնի անկման և
դրանից հասած վնասների պատ-
ճառն ինչ էն է արդեօք կամ ո՞վ, —
այդ մասին չէ մեր խօսքը:
Մենք ուզում ենք մատնանիշ ա-
նել այն հանգամանքի վրայ, որ
թատրոնի նշանակութեան համար,
թատրոնի մասին այնքան գրեցին,
և խօսեցին, որ վերջապէս այսօր
Հայոց թատրոնն աշխատում է ոտի
կանգնել, և մենք այս տարի պիտի
ունենանք մշտական ներկայացում-
ներ: Թէ ո՞վքեր պատճառ եղան
թատրոնի ոտի կանգնելուն, դրա
մանրամասն քննութեան մէջ
չենք մտնում, բայց այն ճիշտ է,
որ այսօրուայ, այս տարուայ ներ-
կայացումները մի մարդու, մի քա-

ած էր չորս օրով և այդպիսով
գործը դադարեցնելով՝ բաւականութիւն
տալ պատուէրի ուղեւորներին:

Նրա արդէն մի քանի ամիս էր, որ
Սարգիսը այդտեղ լինելով գեռ տուն
փող չէր ուղարկել մի օր իրենց տանից
մի նամակ ստացաւ, որ իւր հայրն էր
գրել այսպիսի բովանդակութեամբ՝

«Սիրելի որդիակ իմ Սարգիս,
Տան կողմից միամիտ լինիս, բո-
լորս էլ ողջ և առողջ ենք և քու
առողջութիւնը յաջողութիւնն ենք
ցանկանում: Միայն, սիրելի որ-
դեակ, ահա քանի ժամանակ է,
ինչ որ գնացել ես, բայց փող չես
ուղարկել: Նամակ տաւալուց
յետոյ՝ ինչ որ փող ունիս ան-
պատճառ ուղարկիր, որ պարտ-
քատէրիք: Գահանաւ տարան և
մեր շնորհ մաչեցին: ամօթից
չենք կարողանում, որ բազար
դուրս դանք, հազար ամօթանք-
ներ ենք կրում այդ սե պարտքի
երեսից: Վերջապէս ինչ ունիս-չու-
նիս ուղարկիր, այս տեղի աշխա-
տանքը տունը հաղիւ կաւալարիս
Սիւսանն էլ չկարողացաւ դալ ո-
րովհետեւ հիւանդացաւ:

Մնամ ըս աղթարար հայր Ասատուր:
Առաջին անգամն էր, որ Սարգիսը

նի մարդու գործ չէն: Թէպէտեւ
կարող են մի քանի մարդիկ ա-
ւելի աշխատած լինել մեր թատ-
րոնական գործին կենդանութիւն
տալու համար, բայց այդ կենդա-
նութիւնը ծնունդ է մեր ամբողջ
հասարակութեան, մեր ամբողջ
հասկացող ու խորհող դասակար-
գի, — այն բոլոր մարդկանց, որոնք
խօսել ու գրել են թատրոնի հա-
մար և աւելի նրանց, որոնք այս
մի քանի տարուայ ընթացքում,
երբ մշտական բեմ չունէինք
Թիֆլիսում, ներկայացումներ էին
տալիս թատերաւերների և մի
քանի դերասանների մասնակցու-
թեամբ:

Անցած տարի այդ մասնաւոր մարդ-
կանց բարեգործական նպատակով
տուած ներկայացումներն առան-
ձին ոյժ ու կենդանութիւն առան,
ուստի և մի առանձին զարկ ստա-
ցաւ թատրոնի գործը: Մամուլն
աւելի զբաղուեց թատրոնով, հա-
սարակութիւնն աւելի սկսեց հե-
տաքերբուել և աւելի զբաղուել
այդ խնդրով, և զբաղուել ոչ
թէ խօսքով, այլ գործով: Եւ ահա
մայիս ամսին «Ակումբ» հրաւե-
րով եղաւ առաջին ընդհանուր
ժողովը, որի նպատակն էր բարձ-
րացնել թատրոնի գործը և դնել
հաստատ հիմքի վրայ: Այդ ա-
ռաջին ժողովն իւր բազմամար-
դութեամբ վկայում էր, որ թատ-
րոնով հետաքրքրուողը մէկը չէր,
մի քանիսը չէին:

Այդ և դրան հետեւող ժողովնե-
րի հետեւանքն այն եղաւ, որ ա-
յսօր կալ կազմակերպուած մի թա-
տերական յանձնաժողով, հրաւե-
րով յանձն էր ստանում, դեռ բաց
չարած՝ նա մի տեսակ տարուա զգաց
ամբողջ մարմին մէջ, որովհետեւ այդ
բողոքն նա մտածում էր՝ արդեօք ինչ է
պատահել տանը, ո՞վ էր մեռած, ո՞վ
համար էր գրուած, մինչև որ նամակը
«Կառնապոլ» բացանէլ գուցէ, խնայաւ նա-
մակի բովանդակութիւնը: Ահա քանի
ամիս է, տանից հեռացել էր և մի
կողմից փող չէր ուղարկել տուն, ուստի
նա մտածեց նամակը ներկայացնել խա-
նէն և իւր հաշուից փող պահանջել, նա
գիտէր, որ 50 րուբլի իւր վարձից կը-
ստանայ, իսկ 20 րուբլի էլ շաւառն ունի
հաւաքած: Աւտոի 70 րուբլի միանգա-
մից տուն կուղարկել, բայց խաչէ՛ն միայն
վարձի մի մասը տուեց, իսկ մի փոքր
մասն էլ եւ ձգեց՝ ասելով՝

— Իսկ ինչ այսքան վնաս են տուել,
և անունս կորել, քանի անգամ է փա-
նորդ տեսնում եմ մինչև որ կարգին
ճառայութիւնը չտեսնեմ, այդ մնացածն
էլ չեմ տալ:

Սարգիսը շատ խնդրեց, որ իւր դա-
ռն քրտնիւր աշխատանքը այժմ լի-
վին տայ, որովհետեւ ինքը՝ մի զգալի վնաս
չէ տուել նրան, բայց խաղէին իւր
խօսքին անողը մնաց, ճարահատեալ
Սարգիսը տուած փողը ստանալով իւր
մօտ հաւաքած փողերի հետ տուն ու-

*) Տես «Նոր-Դար» № 134.

րուած են Կ. Պոլսից դերասաններ այս տարի իրենց պատասխանա-
նքները հրապարակելու համար, հետևաբար կուսակցա-
նա և տեղական դերասաններն ու կան դերասաններն ու անհատական
դերասանները, կազմուած է
մի ամբողջ խումբ, որ պէտք է
գործէ, պէտք է ներկայացումներ
տալ այս տարու ալ սեզոնի ըն-
թացքում:

Այսօր «Կատարինէ Հովարդ»
գրաստանը սկսեալ են հայկա-
կան ներկայացումները:

Ինչ է մնում անել հասարա-
կութեանը, եթէ ոչ սիրով վե-
րաբերուել թատրոնի գործին, սի-
րով յաճախել ներկայացումներին:
Եթէ մեր հասարակութիւնը հա-
մարտութեամբ վերաբերուի թատ-
րոնի գործին, այն ժամանակ մի-
այն կարելի է հաւատալ, որ մեր
թատրոնական գործը հաստատ
հիմք վրայ կարող է դրուել, ո-
րովհետեւ այս տարու ալ թատրո-
նական գործից է կախուած և գալ
տարի և ապագայում մշտական
ներկայացումներ ունենալու խն-
դիրը: Թող մեր հասարակութիւնը
այսօր ցոյց տալ, որ մշտական
ներկայացումներ չեղած ժամանակ
դատարկ խօսքեր չեն եղել իւր
այն անվերջ կրկնուող ցանկու-
թիւնները մշտական բեմ ունենա-
լու համար, իւր այն հաւաքանք-
ները թէ ինչն է հայերն թիֆլիսում
չը պիտի ունենանք մեր բեմը, որ-
տեղից կարելի լինի լսել հայկա-
կան կենդանի խօսքը:

Բայց միայն հասարակութիւնից,
յաճախողներից կախուած չէ այս
տարու ալ ներկայացումների աշո-
ղութիւնը և մեր ապագայ թատ-
րոնական գործը. այդ աւելի կա-
խուած է այն մարդկանցից, որոնք
այժմ այս տարու ալ թատրոնական
գործին մօտիկ են կանգնած. այդ
կախուած է նոյն իսկ և այժմեան
դերասաններից ու դերասանուհի-
ներից: Նայելով թէ նրանք որ-
քան աշողութեամբ կը տանեն

ներքի 2 բարեբաղնի են, 2—խաբարեբաղնի,
1 ակնցի, 1 զերջանցի, 1 բասնցի, 1
մեցի, 1 վանցի, 1 կիւրնցի և 1
խնուցի:

«Եւրիպ» լրագրին Բագուից հաղոր-
դում են, որ այնտեղ մեծ քանակու-
թեամբ հարկեր ռուբլանոց քիզով թղթա-
ղրամներ են երևան եկած: Կարծում են,
որ այդ կեղծ թղթաղրամները Ռուսիայի
ներքին նահանգներից եկած հացահատիկ
գնողներն են իրենց հետ բերել:

Ստացանք Վ. Փափագեանի «Գլխե-
գործի Աղջիկը» վերնագրով վիպական
գրութեամբ թիւրքա-այոց կեանքից: Գրե-
րովը տպուած է Թիֆլիսում սոյն 1891
թուին:

ՍԱՂԱՆՆԻՑ. (Շաւաթու գաւառ).—
Օգոստոսի 25-ին թեմիս առաջնորդ
բարձր արքայան Մեսրոպը արքեպիս-
կոպոսը երեք քահանայ ձեռնադրեց, ո-
րոնցից մինը տեղական վաճառի համար
միւսը Մարաշի իսկ երրորդը՝
Ս. Գրիգորեան երկրի Սախաբադ քա-
ղաքի համար: Վերջի երկուսը հայ
գաղութների ուսուցիչներից լինելով, տե-
ղական գաղութների առաջ ուսուցիչներ
նշանակուեցան:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Ներկայումս Ռուսիայի անբերրի-
թիւնից փաստուած նահանգներից, ինչ-
պէս յայտնի է բաւական թուով գոր-
ծակալներ են եկել Մարդիկուսի գա-
նաղան կողմերը և սեծ քանակու-
թեամբ հացահատիկ են գնում: Այս օ-
րերս Թիֆլիսի վրայով մօտ 20-25 վա-
զան ցորեն ուղարկուեց յիշեալ նահանգ-
ները: Հացահատիկը երկի մօտիկ ապա-
գայում բաւական կը թանկանայ մեր
կողմերում:

Այս տարի Թիֆլիսում մի անգամից
երեք գրաստանային խումբ է գործե-
լու՝ հայոց, ռուսաց և վրացոց: Ամենից
չուտ բացում է հայոց թատրոնի սեզո-
նը—այսօր սկստներին 5-ին. ռուսաց
թատրոնի սեզոնը սկստելու է սեպ-
տեմբերի 6—10-ի միջև, իսկ վրացոց
առաջին ներկայացումը կը լինի սեպ-
տեմբերի 16-ին:

Կարինի Սանատարեան վարժարանում
աշակերտներն այս տարի առաջին ան-
գամ դպրոցի ուսման ընթացքն աւար-
տել են: Արտասանմանի հայ թերթ-
ներից խմբում ենք, որ այդ ուսու-
նաւարտ աշակերտների թիւն է 21,
որոնցից 12-ը ձերբակալու են, ձերբակալու-

Այդ վիշապ ձիւս փոխարէն, նրան
մի ուրիշ անփորձ ձի յանձնեցին, որին
Սարգիսը պիտի սովորեցնէր և լծէր
միւս երկու ձիերի հետ: Նոր ձիւն շատ
չարն էր երևում և չէր ուզում հնազան-
դուել սովորաւոր կարգ ու կանոնին: Ուրիշ-
ներն էլ այնքան մօտ չէին գալիս օգնելու մի
քանի օրից յետոյ, երբ Սարգիսը մի ա-
նգողիչ շարժում գործեց, այդ ձիւոց մի
փառաւոր աքցան առաւ և ուշաթափ
վայր ընկաւ...

Գարմաղալը ընկաւ կատապանների
մէջ, որոնք փայտաւորուած մի լաւ ձե-
ծեցին ձիւն և Սարգիսն էլ առաջին
օգնութիւնը հասցնելով, մի կերպ տուն
ճանապարհեցին:

Հիւանդութիւնը այնպէս սաստկացել էր,
որ Սարգիսը շատ անգամ դառացնում
էր: Մինչև որ անյուստի կերպով տուն հա-
տաւ ճանակ պէտք էր թէ ինչպիսի լաց ու
սուգործարարներով ինչ աղիւղորով կերպով
ընդունեցին իրենց պանդոխտ որդուն
Ասատուրն ու Վարդուհին և իւր ջանք
ամուսնունը, որոնք մի կերպ փափուկ ան-
կողին պատրաստելով պատկերներ նը-
բան:

Հիւանդի գրութիւնը, ըստ երևութիւնի,
ճանաչում էր. ոչ զանազան նետ դնել-
ները և ոչ էլ զաւաքի զեղորայքը, ո-
չ ինչ օգնութիւն հասցրին Սարգիսին,
ի վերջոյ բոլորի կարծիքն էր փոխուեց
այն բանի վրայ, որ դա՛ «Բաբա» է:

IV.
Մի քանի օրից յետոյ Կ. Գիւղում տա-

լուծում, ապա սկսում է բուրդ
ուռչել և վեց օրու ալ մէջ մեռնում է:
Այս օրերս սոյն հիւանդութիւնից վախ-
ճանուեց Աճաղ խանը, որի հայրը
Նուխու խանն էր եղած. սա մեծ հա-
րատութեան տէր էր: Հրաւիրեցին զա-
նազան տեղերից հմուտ բժիշկներ բա-
նից աւելի. բժիշկները բժշկական խոր-
հուրդ կազմեցին, բայց անկարող եղան
բժշկելու: Այժմ օր չէ անցնում, որ 3 - 4
հոգի չմեռնեն միայն հայերից, իսկ թուր-
քերից կոտորուածքն աւելի շատ է: Տե-
ղիս հոգեւոր կառավարութիւնը կարգա-
դրել է, որ այդ ախտով վարակուած
մուսուլմաններն եկեղեցի չտանեն, այլ ուղ-
ղակի հանգստարանը: Այս կոտորուածքը
տեսնելով ժողովուրդը մտադիր է տեղիս
առաջնորդին դիմելու, որ ձայնէ զի չի
«Վստիսած Աւետարանը» բերեն քա-
ղաք և թափուով չըջնեն, որպէս որ
հիւանդութեան առաջն առնուի, միշտ
այդպէս են արել ժամտախտ լինելիս:

ՆՈՒՆԻՑ.—Տեղիս այդինների խաղող-
ները հասել են, խաղողի գործը սկսել
են գիշերները այգիները մտնել և խա-
ղող գործանալ: Այդ պատճառով իւրա-
քանչիւր այգու արջ է հրացանը ձեռք
գիշերները հսկում է իւր այգին: Անցեալ
գիշեր թրքաց այգիներում հրացանի
գնդակին զոհ գնաց մի երիտասարդ, որ
խաղող գործանալու էր գնացել հարևանի
այգին: Այսպիսի դէպքեր համարեա
միշտ պատահում են այգեբաղի ժամա-
նակը:

ՄԱՂԱՐՁՈՒ գիւղից (Նուխու գաւառ).—
Այս օրերս մի ցաւալի դէպք պատա-
հեց: Մի ընտանիք՝ սկիստուրը, հարսն
և իրենց ութ տարեկան երեխան Կուրի
ախում լուացք էին անում: Մէկ էլ
տեսնում են, որ յանկարծ երեխան ընկ-
նում է գետը: Մայրը երեխայի ետեւից
ընկնում է գետը, որ ապառ, Սկիստու-
րը տեսնելով, որ հարսն էլ է խեղդում,
լինք իրեն ձգում է գետը, որ ապառ
նքանք, բայց զգալիս թաքաւ երեքն էլ
խեղդում են: Նրեք օր երկար որոն-
ուց յետոյ գտնում են նրանց աչիւցալ
ղիակները:

ՆՈՒՆԻՑ.—Քաղաքիս մէջ տարա-
ծուած է մի սարսափելի հիւանդութիւն,
որ տեղական բարբառով «փորահարթի»
է կոչում: Այդ ախտով հիւանդացածը
մեռնում է բժիշկները անկարող են
լինում նրանց բժշկել: Այդ հիւանդու-
թիւնն այս բնաւորութիւն ունի է,
հիւանդը տաքացնում է և յետոյ
ոյժ է տալիս որ լուծի, բայց չէ

կայ, փայտ բերելու համար ահագին ար-
դիւններ կան, մի սալ փայտի համար
10 օր պիտի շարաւարտես, քիչն 8 մա-
նէթ ստանաս, դէ արի գրանուլ տուն
պահի, փողի շահ տուր, պարտք տուր,
եթէ ոչ՝ մեռնակը պիտի փոխես և չա-
հը նորից վրան դնես, իսկ փոխելով
ձեզ յայտնի է թէ Ն. ի 100 մանէթ
պարտք ուր հասաւ, 7 տարու ալ մէջ
2000 մանէթ տուել է իւր բոլոր տոն-
րացը գերի շինելով, ստոււ են դեռ հա-
լայ 100 մանէթ էլ պարտք է մնացել:
Նա ինչ անել, որ իւր տղերանց չըր-
կէր, ինչպէս խեղճ Ասատուրը, որ հի-
մի խեղճի տղին փորձանքի պատահելով
տուն են հասցրել—ասում էր մի ու-
րիշը:

—Հա, ասում են շատ ծանր հիւանդ է,
երբեմն գէշ է տալիս, սաստիկ տաքու-
թիւն ունի ու միշտ գլխիցը զանգա-
ւում է: Լաւ կը լինի, որ աշխատան
չուտով դիւր անեն...

Մինչ մարդիկ այսպէս խօսակցում էին,
հաս յայտնուեցաւ Տէր-Գիւտ քահանան
և խոսեց: Ողջոյն տուեց նրանց, որոնք
և բացաղուեն ընդունեցին նրա ողջոյնը
և հաց արին, թէ որտեղից է գալիս
նա:

—Ասատուրի տանից, պատասխանեց
քահանան,—նրա տղի հիւանդութիւնը
փտանգուր կարող է գառնալ, եթէ
չուտով բժշկի չկանուի:

—Տէր հայր, բժիշկը նրան ինչ կանի,
ասում են գրաւան է:

—Ասատուրի տանից, պատասխանեց
քահանան,—նրա տղի հիւանդութիւնը
փտանգուր կարող է գառնալ, եթէ
չուտով բժշկի չկանուի:

—Տէր հայր, բժիշկը նրան ինչ կանի,
ասում են գրաւան է:

—Ասատուրի տանից, պատասխանեց
քահանան,—նրա տղի հիւանդութիւնը
փտանգուր կարող է գառնալ, եթէ
չուտով բժշկի չկանուի:

—Տէր հայր, բժիշկը նրան ինչ կանի,
ասում են գրաւան է:

կին) ու աղաչանքնայաց տալիս է ոչ-
խաբի գինը: Հետեալ օրը այդտեղից
հեռանալով, մտնում են Փոցիով գաւա-
ռակի Մուրդաբ անունով մի թրքա-
նակի գիւղ, այդ գիւղն ունի 60 տուն
բնակիչ, որոնց թոււով գտնուած է Գե-
մուրչի օղի աղգանուում մի հարուստ
մարդ: Յարմար դէպքի հանդիպելով
Տալիսայի խումբն այդ հարուստ մար-
դու վեց տարեկան երեխին փախցնում
է: Անցնում է մի քանի օր՝ երեխան
չկայ: Վերջապէս աւաղակներ խուսը
լուր է տալիս երեխայի տիրոջը թէ՛
երեխան իրենց մօտ է, եթէ 600 ռուբ-
լի կ'ուղարկէ, կարող է երեխայի կեն-
քը ապահովել: Իսկ եթէ ոչ՝ մաս մաս
կտրատելու էին: Այս բանը իմաց են
տալիս Փոցիովի գաւառապետին. խ-
կոյն գաւառապետը հետը մի խումբ
կապով վերցնելով, գնում է Արգահան,
Հաւաք ու են այստեղ չըջակալ գաւառ-
ների գաւառապետները իրենց մի լի-
ցիաներով, և մի մարդ են ուղարկում
աւաղակներ մօտ, որպէս զի նրանցից
ստորագրութիւններ բերէ: Ուղարկուած
մարդը գնում է և պահանջում նրանց
ստորագրութիւնը, ասելով որ ի՞նչ ի-
րենց անունով ստորագրութիւն կը տա-
նա, ապա և պահանջած 600 ռուբլին կը
ստանան: Աւաղակները խեղճ մարդու
մի լաւ թակելուց յետոյ, ճանապարհ
են ձգում, ճարահատալ ուշադրում է
600 ռուբլին, աւաղակները երեխան վե-
րադարձում են տիրոջը:

ՄՈՍԿՈՒՍԻՑ.—Հայոց փողոցում գրե-
նուող Ս. Թաչ եկեղեցու նորոգութեան
պատճառով այս ամառ ժամատացու-
թիւնը տեղի էր ունենում: Աստուա-
ծածնայ եկեղեցում, որ գտնուում է
«Грузин» քաղաքամասում, վերանո-
րուող թիւնն արդէն վերջնականապէս ա-
ւարտուած լինելով, օգոստոսի 15-ին ու
Ստուածածնայ տանից, առաջին ան-
գամ պատարագ մատուցուեց Ս. Թաչ ե-
կեղեցում խուսն բաղմութեան ներկա-
յութեամբ: Ն. Իւրա, այդ օրը այնքան
ժողովուրդ կար որ, ինչպէս ասում են,
ստեղ զգէր, դետին չէր ընկնի: Դա-
շակով, խմածով և աշտուրջ հսկող
թիւնն սակ լարեկոտորուած եկեղեցին
հրապուրիչ տպաւորութիւն էր անում
և փաղաքում էր նայողի աչքը: Անշուք
և անախատելի վիճակում գտնուող այդ
եկեղեցու վերանորոգութեան պահանջը

Ս. Թաչ եկեղեցու նորոգութեան
պատճառով այս ամառ ժամատացու-
թիւնը տեղի էր ունենում: Աստուա-
ծածնայ եկեղեցում, որ գտնուում է
«Грузин» քաղաքամասում, վերանո-
րուող թիւնն արդէն վերջնականապէս ա-
ւարտուած լինելով, օգոստոսի 15-ին ու
Ստուածածնայ տանից, առաջին ան-
գամ պատարագ մատուցուեց Ս. Թաչ ե-
կեղեցում խուսն բաղմութեան ներկա-
յութեամբ: Ն. Իւրա, այդ օրը այնքան
ժողովուրդ կար որ, ինչպէս ասում են,
ստեղ զգէր, դետին չէր ընկնի: Դա-
շակով, խմածով և աշտուրջ հսկող
թիւնն սակ լարեկոտորուած եկեղեցին
հրապուրիչ տպաւորութիւն էր անում
և փաղաքում էր նայողի աչքը: Անշուք
և անախատելի վիճակում գտնուող այդ
եկեղեցու վերանորոգութեան պահանջը

—Ի՞նչ էր յիշարաբար դուրս տալիս,
բարկացաւ քահանան—գիրս որն է,
դուք էլ յիշարաբար անելի խեղճն էք
ընկել: Այդպէս մտածեց, որ բոլորին
տունն էլ քանդուեց: Հիւանդին բժշկի
հարկաւ որ, բժիշկ և ոչ թէ դալաք կամ
Փալլի ու գրացա: Հիւանդը գրով չի լա-
ւանալ, դեղ է հարկաւ որ, դեղ...

—Բա ինչու բժիշկը այս ինչ մար-
դուն չլաւացրեց, եթէ բան գիտէր,
խօսքը կորցը մի զիւղացի:

—Նրա պատուէրները շատ էք կատա-
րում, յանդիմանեց քահանան,—որ ձեր
հիւանդը լաւանայ: Ամենամեծ բժիշկը
ձեր մաքրութեան և պատուէրները կա-
տարելու մէջն է, հասկանում էք: Հապա
ինչու Ստանը, Պողոսը, Մաթոսը, Մար-
կոսը լաւացան: Ինչու Գեորգի տղան մա-
հից ետ դառաւ և էլի ուրիշ քանիսնե-
րը կարելի է համարել, որոնք Վ. ի մէջ,
փառք Աստուծոյ շատ շատ են: Քանի ան-
գամ ձեզ քարոզած կը լինեմ, թէ մա-
քուր նիստ ու կաց ունեցէք, այսպէս եղէք,
այնպէս եղէք, որ օրը լսեցիք ինձ:

Ժողովուրդականները երկար չկարողա-
ցան պիղծել իրենց խօսքը, որովհետեւ քա-
հանայի խօսքերը լսեցրին բոլորին, ո-
րից յետոյ հարկ եղաւ այդտեղից չու-
տով հեռանալու և եթէ հնար էր մի
կերպ չուտով բժշկին Ասատուրեան տուն

—Վերջը միւս անգամ)

—Վերջը միւս անգամ)

7-15